

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації з проведення наукового семінару та звіту з науково-дослідної практики студентів освітнього ступеня "магістр" за спеціальностями 8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності", 8.03060107 "Логістика" денної форми навчання

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства.

Протокол № 11 від 22.03.2016 р.

Укладачі: О. М. Ястремська
Т. О. Колодізева
В. В. Сисоєв

М 54 **Методичні** рекомендації з проведення наукового семінару та звіту з науково-дослідної практики студентів освітнього ступеня "магістр" за спеціальностями 8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності", 8.03060107 "Логістика" денної форми навчання / уклад. О. М. Ястремська, Т. О. Колодізева, В. В. Сисоєв. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 52 с.

Подано методичні рекомендації з проведення наукового семінару та звіту з науково-дослідної практики студентів освітнього ступеня "магістр". Викладено організацію проведення практики, вимоги до оформлення звіту, статті та презентації за її результатами.

Рекомендовано для студентів освітнього ступеня "магістр" за спеціальностями 8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності", 8.03060107 "Логістика" денної форми навчання.

Вступ

Науково-дослідна практика базується на основних концептуальних засадах проведення науково-дослідної практики студентів факультету "Менеджмент і маркетинг" Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця та є обов'язковим компонентом освітньо-професійних програм для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальностями 8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності" та 8.03060107 "Логістика" денної форми навчання.

Науково-дослідна практика спрямована на залучення студентів-магістрантів до самостійної дослідницької роботи, ознайомлення з методикою проведення науково-дослідної роботи, питаннями реалізації теоретичних та наукових розробок у сфері їх професійної діяльності.

Предметом науково-дослідної практики є поглиблення навичок самостійної наукової роботи, розширення наукового світогляду студентів, дослідження проблем практики та вміння пов'язувати їх з обраним теоретичним напрямом дослідження, визначати структуру та логіку майбутньої магістерської роботи.

Метою науково-дослідної практики є набуття студентами досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань у сфері інноваційної діяльності і логістики, підбір фактичного матеріалу для написання магістерської дипломної роботи, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел.

Студенти під час проходження практики мають вирішити такі завдання:
вивчення теоретичних джерел за обраною науковою проблемою, пов'язаною зі спеціалізацією кафедри та відповідно до наукової проблеми дослідження щодо майбутньої магістерської роботи;

визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та закордонній літературі;

ознайомлення зі структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи академічних і галузевих інститутів та їх провідних спеціалістів щодо обраного напрямку досліджень;

визначення структури та основних завдань магістерського дослідження;
оволодіння методикою оброблення та аналізу статистичних даних;

апробація основних теоретичних та практичних рекомендацій магістерської роботи (у формі виступів на науковому семінарі, написанні наукової статті);

підготовка та оформлення звіту з науково-дослідної практики студентів.

У даних методичних рекомендаціях розглядаються загальні питання організації, проведення і підведення підсумків науково-дослідної практики студентів факультету "Менеджмент і маркетинг" Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, які здійснюють підготовку за спеціальностями 8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності", 8.03060107 "Логістика" денної форми навчання.

Результатом науково-дослідної практики є написання звіту, виступ на науковому семінарі, який проходить у вигляді наукової конференції з презентацією основних результатів наукового дослідження, що відображаються у підготовленій статті. Вона повинна висвітлювати основні результати науково-дослідної роботи студента під час проходження науково-дослідної практики.

Науково-дослідна практика повинна відповідати напряму наукових досліджень студента магістратури. Під час такої практики надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, які є основою для першого розділу магістерської роботи студента.

Основними базовими об'єктами науково-дослідної практики є бібліотеки, інформація електронних баз даних та мереж, кафедра економіки, організації та планування діяльності підприємства, науково-дослідні заклади, наукові та аналітичні підрозділи підприємств, установ, організацій, відомств, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розробки та мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики студентів.

Для проходження науково-дослідної практики кафедра економіки, організації та планування діяльності підприємства залучає студентів безпосередньо у проведення науково-дослідної роботи, підготовки наукових звітів, розробки наукової тематики кафедри.

1. Організація проведення науково-дослідної практики

Практична підготовка студентів є складовою освітнього процесу і спрямована на оволодіння студентами системою професійних вмінь та навичок, первинним досвідом професійної діяльності і має сприяти формуванню таких професійних компетентностей:

знання:

алгоритму та стадій науково-дослідного процесу;
сучасних інформаційних технологій під час організації та проведення наукових досліджень;

уміння:

здатність узагальнювати і критично оцінювати результати, отримані вітчизняними і зарубіжними дослідниками;

здатність проводити самостійні дослідження відповідно до розробленої програми;

вести пошук джерел літератури з залученням сучасних інформаційних технологій;

адекватно вибирати відповідні методи дослідження виходячи із завдань теми магістерської роботи;

здійснювати підбір необхідних матеріалів для виконання випускної кваліфікаційної роботи;

проводити оброблення й узагальнення теоретичної наукової інформації, аналізувати результати і подати їх у вигляді завершених науково-дослідницьких розробок (звіту за науково-дослідницькою роботою, тез доповідей, наукової статті, презентації результатів наукових досліджень);

комунікації:

виявляти і формулювати актуальні наукові проблеми;

здатність обґрунтовувати актуальність, теоретичну і практичну значущість обраної теми наукового дослідження;

здатність подавати результати проведеного дослідження у вигляді наукового звіту, статті або доповіді;

формулювати і вирішувати завдання, що виникають у процесі виконання науково-дослідницької роботи;

автономність і відповідальність:

самостійний аналіз теоретичного матеріалу, використання сучасних методів досліджень;

формулювання власних висновків за підсумками досліджень, оформлення результатів роботи;

оволодіння вмінням науково-літературного викладення отриманих результатів та оволодіння методами презентації наукових результатів.

Залежно від обраної теми дослідження практики коригується зміст завдань, що відповідають програмі практики і включаються до індивідуального плану-графіка студента (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Тематичний план науково-дослідної практики

№ п/п	Види виконуваних робіт за програмою практики	Орієнтовний розподіл часу за:		
		питомою вагою годин, %	годинами	кредитами
1	2	3	4	5
1	Визначення проблеми (наукового питання) дослідження та її актуальності. Формулювання орієнтовної теми магістерської роботи, визначення предмета та об'єкта дослідження	6	15	0,5
2	Ознайомлення з науково-інформаційними джерелами за спеціалізацією, уточнення наукової проблематики та формування бібліографії	6	15	0,5
3	Розроблення робочої гіпотези дослідження. Характеристика сфери використання, оцінювання новизни та значущості (теоретичної та прикладної) очікуваних результатів досліджень	6	30	0,5
4	Ознайомлення з іноземними науково-інформаційними джерелами за спеціалізацією та обраним напрямом досліджень, з матеріалами Центру інноваційних знань Світового Банку та Інформаційного центру Європейського Союзу	6	30	0,5
3	Ознайомлення зі змістом авторефератів дисертацій за останні два роки за обраним напрямом досліджень, вибір автореферату, який найповніше відображає наукові інтереси практиканта	6	30	0,5

Закінчення табл. 1.1

1	2	3	4	5
4	Ознайомлення зі змістом монографій, публікацій у фахових виданнях за останні п'ять років за обраним напрямом досліджень, вибір наукових статей, які найповніше відображають наукові інтереси практиканта	11	30	1
5	Ознайомлення з нормативно-правовою документацією за обраною проблематикою та формування напрямів удосконалення щодо стану об'єкта дослідження	6	30	0,5
6	Підготовка тексту доповіді (виступу) та презентації для участі у науковому семінарі за обраною проблематикою	10	27	0,9
7	Участь у науковому семінарі (обов'язкова), презентація результатів наукових досліджень	1	3	0,1
8	Підготовка наукової статті обсягом від 7 до 10 сторінок за обраним напрямом досліджень (друк статті обов'язковий)	11	30	1
10	Виконання індивідуального завдання з обраної проблеми досліджень	11	30	1
11	Уточнення теми магістерської роботи, предмета та об'єкта дослідження. Узгодження їх з науковим керівником магістерської роботи	3	10	0,3
12	Розроблення завдання на магістерську роботу та плану роботи магістра. Узгодження їх з науковим керівником магістерської роботи	3	10	0,3
13	Розроблення завдання та графіку виконання магістерської роботи	3	10	0,4
14	Оформлення звіту з практики	11	30	1
Разом		100	270	9

Кафедра проводить загальні збори студентів, на яких знайомить з особливостями проходження практики та термінами захисту звітів з практики і проходження наукових семінарів.

У процесі проходження практики студенти повинні узагальнювати результати наукового пошуку та постійно консультуватися з науковими керівниками відповідно до графіка консультацій.

На сьомому тижні проходження практики відбувається перший науковий семінар, на якому студенти доповідають комісії з керівників практики про отримані результати наукових досліджень, що допоможе їм скоригувати отримані результати та поліпшити їх.

На десятому тижні проходження практики на другому науковому семінарі здійснюється остаточний захист звіту і презентація наукової статті за його результатами, в якій висвітлюються всі отримані наукові здобутки, що подані у звіті.

Обсяг презентації – від 10 слайдів, які складаються з назви наукової роботи, структурно-логічної схеми роботи, результатів узагальнення наукової літератури, її списку, основних отриманих наукових результатів за розділами звіту, основних тез статті.

Після проходження наукових семінарів за їх результатами комісія виставляє оцінку студентам за результатами проходження науково-дослідної практики.

2. Структура звіту з науково-дослідної практики

Основним документом, що свідчить про виконання студентом програми науково-дослідної практики є письмовий звіт. Зміст звіту повинен розкривати знання й уміння студента, набуті ним у процесі вирішення питань, визначених метою і завданням практики.

Рекомендується така послідовність викладення матеріалу в звіті:

1. **Титульний аркуш звіту** (зразок оформлення – **додаток А**).
2. **Зміст** звіту із зазначенням сторінок.
3. **Індивідуальний графік практики**, розроблений згідно з **табл. 1.1** даних рекомендацій.
4. **Вступ**.
5. **Бібліографічний опис** (стислий аналіз науково-інформаційних джерел, проаналізованих практикантом та відібраних для написання наукового звіту) (**додаток Б**).
6. **Основна частина**.
7. **Висновки**.
8. **Список використаних джерел**.
9. **Додатки**.
10. **Текст доповіді на науковому семінарі та її презентація** (вимоги до структури, змісту та оформлення – **додаток В**).

11. **Наукова стаття** з обраної проблематики дослідження, що відображає результати наукових пошуків практиканта та написана згідно з існуючими вимогами щодо оформлення статей у наукових фахових виданнях (обов'язково її опублікувати у фаховому журналі). Якщо стаття вже опублікована, то її ксерокопія має обов'язково міститися як додаток до магістерської дипломної роботи. Вимоги до структури, змісту та оформлення статті подано у **додатку В**).

12. **Індивідуальне завдання** – уточнення теми магістерської роботи за спеціальністю, що пов'язана з досліджуваною проблематикою і уточнена відповідно до результатів проходження науково-дослідної практики студента. Чітке визначення предмета, об'єкта, мети, завдань дослідження, а також попереднього плану роботи (**додаток Г**).

Звіт з науково-дослідної практики повинен мати такі **розділи**:

титульний аркуш;

зміст;

вступ;

основна частина;

висновки;

список використаних джерел;

додатки.

Титульний аркуш встановленого зразку за підписом студента, керівника науково-дослідної практики та завідувача кафедри є першою сторінкою звіту. Титульний аркуш виконується за формою, наведеною у додатку А. Обов'язковим елементом титульного аркуша є назва звіту, яка має відображати теоретичний аспект досліджень за темою дипломної роботи.

Зміст звіту містить перелік основних його складових з номерами та назвою розділів із зазначенням відповідних сторінок.

Вступ оформлюється як окремий розділ без позначення.

У вступі студент висвітлює такі питання:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- сутність питань та вчені, які досліджували дану проблему (вітчизняні та зарубіжні);
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- інформаційна база;

- методи досліджень;
- наукова новизна;
- практичне значення.

Обґрунтування актуальності обраної теми – *початковий етап* будь-якого дослідження. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним, досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми, з чого й випливає актуальність теми. Вміння обрати тему, правильно її зрозуміти й оцінити з точки зору своєчасності й соціальної значущості характеризує наукову зрілість і професійну підготовку автора. Чітко й однозначно визначити наукову проблему і таким чином сформулювати її сутність буде неважко, якщо студенту вдасться показати, де пролягла межа між знанням і незнанням із предмета дослідження.

Важливим елементом вступу є визначення вітчизняних та зарубіжних учених, які вивчали сформульовану проблему та зробили вагомий внесок в її дослідження. У списку використаної літератури обов'язково повинні бути наведені літературні джерела, на авторів яких є посилання або згадування у вступі звіту.

Наступним кроком є формулювання *мети* дослідження, а також визначення конкретних завдань, які мають бути вирішені відповідно до даної мети. Мета дослідження – це запланований результат. Результат має бути конструктивним, тобто спрямованим на вироблення суспільно корисного продукту з вищими, ніж було раніше, показниками якості або процесу її досягнення. Мета конкретизується у завданнях та розкривається в межах роботи у конкретних пунктах плану звіту. Формулювати *завдання* необхідно якомога ретельніше, оскільки описання їхнього розв'язання становить зміст підрозділів дипломної роботи. Це важливо також і тому, що заголовки підрозділів народжуються саме з формулювання завдань дослідження.

Типові формулювання *мети*:

- удосконалення теоретичних положень, методичного забезпечення;
- розроблення моделі ...;
- узагальнення та уточнення розроблення практичних пропозицій....

Типові формулювання *завдань* дослідження:

- проаналізувати ...;
- узагальнити та уніфікувати ...;
- встановити залежність ...;
- розробити функціональну і структурну схеми ...;

- запропонувати критерії оцінювання ...;
- розробити інструментальні засоби

Обов'язковим елементом вступу є визначення *об'єкта і предмета* дослідження. Об'єктом наукового дослідження є визначена частина дійсності – об'єктивний процес або явище з метою пізнання його сутності, закономірностей розвитку і можливостей подальшого використання в практичній діяльності. Від дослідника вимагається визначення конкретного об'єкта дослідження і вивчення його структури, характеристик та якостей з метою одержання прийнятних для практики результатів.

Предметом наукового дослідження є соціально-економічні закономірності функціонування та розвитку об'єкта, різноманітні його якості, властивості тощо. Предмет дослідження відображає те, що саме досліджується. Предмет дослідження передбачає певну ступінь абстрагування від реалій досліджуваного об'єкта.

Таким чином, *об'єктом* дослідження є процес або явище, що зумовлює проблемну ситуацію і яку обрано для вивчення. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предметом дослідження є частка об'єкта. Саме на предмет має бути спрямована основна увага дослідника.

Типові формулювання *об'єкта* дослідження:

- процеси функціонування (розвитку) ...;
- процеси прийняття рішень ...;
- процеси проектування ...;
- процеси формування

Типові формулювання *предмета* дослідження:

- теоретичне та методичне забезпечення...;
- механізми та інструменти ...;
- моделі, алгоритми та елементи

Інформаційною базою дослідження є документовані або публічно оголошені відомості про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки, виробництва за вибраним студентом напрямом дослідження, отримані в процесі науково-дослідної, дослідно-конструкторської, виробничої та громадської діяльності. Основними інформаційними джерелами, що використовуються студентами під час дослідження наукової проблеми є статті, монографії, законодавчо-нормативні акти, звітність підприємств тощо.

Методи досліджень – це сукупність прийомів, способів і правил пізнавальної теоретичної та практичної діяльності дослідника. Ураховуючи, що науково-дослідна практика забезпечує теоретичний рівень пізнання досліджуваної проблеми, основними методами дослідження виступають теоретичні, зокрема: історичний, системний, формалізація, ідеалізація, абстрагування і узагальнення, аксіоматичний та гіпотетико-дедуктивний метод, метод сходження від абстрактного до конкретного та загально логічні методи: аналогій, аналізу і синтезу, індукції і дедукції.

У вступі подається перелік методів, які використані в процесі дослідження з обов'язковим роз'ясненням, для отримання яких результатів ці методи використовувалися.

Наукова новизна одержаних результатів для дипломної роботи включає коротку характеристику нових наукових положень (рішень), запропонованих автором особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше. Описати рівень наукової новизни (2–3 пункти) можна за допомогою таких стилістичних прийомів, як: "вперше", "удосконалено", "набули подальшого розвитку" з обов'язковим визначенням відмінностей або особливостей отриманих результатів.

Визначення практичного значення одержаних результатів залежить від того, має дипломна робота теоретичне чи практичне значення. У дипломній роботі, яка має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів дослідження, значущість для розвитку науки, рекомендації щодо використання висновків дипломної роботи, можливість використання її як теоретичної основи для нових досліджень. У роботі, яка має практичне значення, необхідно подати відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання, про рівень готовності до використання або масштаби використання.

Основна частина звіту спрямована на характеристику розвитку та сучасного стану теоретичного й практичного аспектів досліджуваної проблеми і складається з трьох підрозділів, у яких описуються такі питання.

1. Економічна сутність основних понять та категоріального апарату за темою науково-дослідної практики.

Робота з поняттями, формування визначень та класифікацій вимагають встановлення істотних ознак об'єкта дослідження та його складових.

Важливим є виявлення і уточнення змісту ключових понять досліджуваної предметної області, для чого необхідно порівняти визначення

(дефініції) поняття, надані різними вченими, що дозволить зрозуміти сутність поняття та виявити ті істотні ознаки, що відрізняють його від інших суміжних із ним понять.

Деякі виявлені істотні ознаки можуть стати класифікаційними ознаками, що використовуються під час здійснення класифікації досліджуваного об'єкта з метою визначення його видів та виділення тих із них, які найбільш цікаві досліднику.

Розкриття сутності та особливостей досліджуваних об'єктів вимагає окреслення та аналізу етапів їх розвитку, що дозволить встановити їх внутрішні та зовнішні зв'язки, виявити закони, закономірності та суперечності розвитку.

Для правильного розуміння сутності досліджуваної проблеми необхідно окреслити предметну область дослідження та визначити її структуру, що передбачає виявлення меж, елементів предметної області та зв'язків між цими елементами. Основною формою здійснення такої структуризації є побудова структурної моделі предметної області, яка є образно-знаковою моделлю у вигляді графа, вершинами якого виступають її елементи (системи, економічні об'єкти, процеси, ресурси, керуючі змінні), а ребрами – взаємозв'язки між ними, що розділяються за типами відношень між ними ("система – процес", "фактор – відгук", "ресурс – суб'єкт споживання", "ціле – частина").

2. Особливості управління досліджуванним предметом або явищем.

На початку дослідження особливостей управління будь-яким предметом або явищем дослідник має визначити принципи, на яких буде ґрунтуватися це дослідження. До ключових принципів дослідження управління (систем управління) належать загальносистемні, загальні принципи дослідження, принципи дослідження систем та принципи кібернетики.

Системне дослідження проблеми управління передбачає компаративний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових підходів та практичних методів до управління досліджуванним предметом або явищем на основі огляду літературних джерел. Особлива увага приділяється реалізації основних функцій менеджменту на різних рівнях управління, організаційного, алгоритмічного та інформаційного забезпечення вирішення конкретних завдань управління, визначенню основних параметрів управління досліджуванним об'єктом та внутрішніх і зовнішніх факторів впливу.

Результатами дослідження у даному підрозділі можуть бути узагальнення основних пропозицій та підходів до управління досліджуванним

явищем, побудова цільової моделі управління (функціонально-цільова модель, дерево цілей), причино-наслідкової моделі (ієрархія причино-наслідкових зв'язків, діаграма Ісікави), загальної або структурно-функціональної схеми системи управління, алгоритму управління досліджуваним предметом або явищем.

3. Аналіз існуючого методичного забезпечення вирішення досліджуваної проблеми.

Головним завданням даного підрозділу є виявлення тих методів та інструментів, які можуть бути використані під час дослідження визначеної наукової проблеми, визначення та обґрунтування інструментарію, який буде безпосередньо застосований у дипломній роботі.

Загальним моментом дослідження, незалежно від виду методичного забезпечення, є визначення показників, що характеризують досліджувані процеси або явища, методи їх розрахунку.

Вибір конкретних економіко-математичних методів та інструментів зумовлений цілями та завданнями дослідження, які визначають характер завдань дослідження, що поділяються на завдання аналізу (оцінювання), синтезу (проектування), оптимізації (вибору) і прогнозування (планування) та ін. Основними економіко-математичними методами розв'язання даних задач є такі: економіко-статистичні, економетричні, методи математичного програмування, сіткові методи планування та управління, методи теорії масового обслуговування, методи теорії ігор, методи машинної імітації та ін.

За результатами порівняння можливостей та сфери прикладання економіко-математичних методів й інструментів студент надає пропозиції щодо їх використання для розв'язання задач, спрямованих на вирішення завдань дослідження та досягнення цілей науково-дослідної практики.

Висновки – це завершальний етап звіту з науково-дослідної практики. У них коротко наводяться найбільш важливі теоретичні положення, які містять оцінювання досягнутих результатів із точки зору відповідності меті практики та поставленим у вступі завданням, пропозицій щодо розвитку досліджуваного наукового напрямку. Послідовність висновків має відповідати поставленим і наведеним у вступі завданням. Пункти висновків необхідно нумерувати.

3. Загальні вимоги до оформлення звіту

Звіт із практики друкується засобами комп'ютерної техніки на аркушах білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) через півтора міжрядкових інтервали, до тридцяти рядків на сторінці. Друк здійснюється лише з одного боку аркушу.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Шрифт основного тексту – звичайний, 14 pts, Times New Roman. Абзацний відступ має складати 1,25 см, вирівнювання основного тексту – поширені. "Висячі рядки" не допускаються. Рекомендовані параметри відступів та інтервалів наведено на рис. 3.1.

Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту однаковою. Використання напівжирного, курсивного та підкресленого стилю шрифту в основному тексті, таблицях та рисунках заборонено.

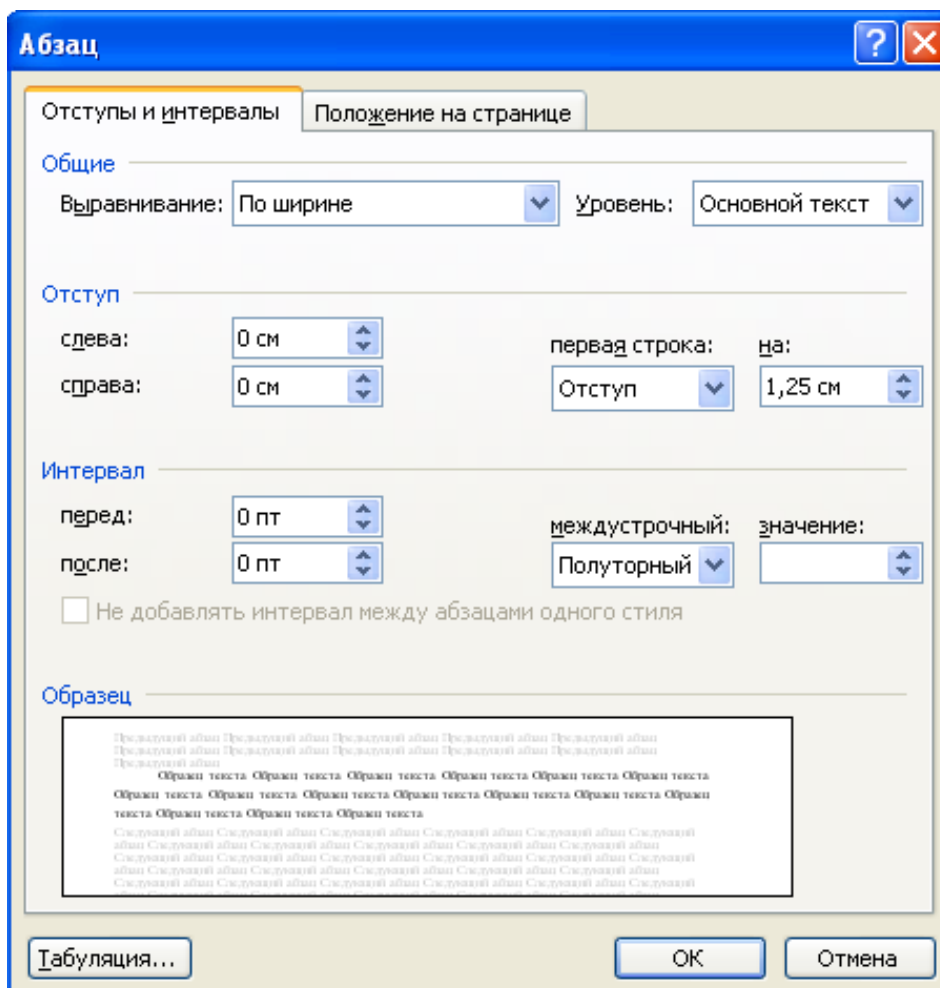

Рис. 3.1. Відступи та інтервали

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися в процесі написання роботи, можна виправляти (до двох виправлень на одній сторінці) за допомогою коректора та пасти виключно чорного кольору, а щільність вписаного тексту повинна відповідати щільності основного тексту.

Заголовки структурних частин Звіту з науково-дослідної практики ("**ЗМІСТ**", "**ВСТУП**", "**ВИСНОВКИ**", "**ДОДАТКИ**", "**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**") та назви розділів друкують **великими літерами напівжирним шрифтом** по центру симетрично до основного тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) **напівжирним шрифтом** із абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, то їх розділяють крапкою.

Розділи роботи мають бути пронумеровані таким чином: після слова "РОЗДІЛ" ставиться його номер арабською цифрою (1, 2, 3), після номера ставиться крапка, потім друкується заголовок розділу.

Відстань між заголовками структурних частин, назвами розділів та текстом повинна дорівнювати одному полуторному інтервалу.

Кожний розділ починають з нової сторінки, але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації. Кожний новий підрозділ починають на тій самій сторінці, на якій було завершено попередній, залишивши відступ у один рядок. Остання сторінка кожного розділу має бути заповнена текстом не менше, ніж на 2/3.

Таблиці зазвичай використовуються для подання масиву числових та інших однотипних даних.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка. Після номеру таблиці крапка не ставиться, наприклад: "Таблиця 1.2" – друга таблиця першого розділу, у додатках таблиці нумерують згідно назви додатку та послідовного номера таблиці, наприклад "Таблиця А.1." – перша таблиця додатка А.

На наступному рядку обов'язково подається назва таблиці, яку друкують симетрично до тексту. Слово "Таблиця" і назву таблиці починають з великої літери. Назву не підкреслюють і крапку в кінці не ставлять. Назва таблиці не виділяється жирним шрифтом. Важливо, щоб стиль оформлення назв усіх таблиць у роботі був однаковим.

Перед словом "Таблиця" та після самої таблиці пропускають вільний рядок (міжрядковий інтервал – 1,5). Під назвою таблиці, не пропускаючи вільного рядка, розміщують власне таблицю. Приклад оформлення таблиці наведено на рис. 3.2.

діяльності та технологічного процесу на підприємстві. Як показують дані таблиці, в цеху існує тенденція до збільшення випуску продукції в 3-ю декаду місяця, у той час як виробництво в 1-у і 2-у декади протягом аналізованого періоду незмінно скорочувалася.

Таблиця 2.2

Ритмічність випуску продукції в 2008-2010 рр.

Декада	Од. вим.	Середньорічний подекадний показник ритмічності випуску продукції, по роках		
		2008	2009	2010
1	%	37,9	23,9	22,1
2	%	20,9	29,8	26,9
3	%	41,8	46,3	51,0

Зміна в масштабах і структурі виробництва роблять проблему задоволення потреб цеху в матеріальних ресурсах однією з найактуальніших. У сучасних умовах її рішення з економічної точки зору більш раціонально здійснювати на інтенсивній основі, що вимагає проведення всебічного та комплексного аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві [69].

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів доцільно здійснювати за такими напрямками:

Рис. 3.2. Оформлення таблиці

Таблиця обов'язково повинна мати заголовки, які можуть бути двох типів: 1) заголовки граф (колонок), описуються у першому рядку таблиці і називаються "головкою" таблиці; 2) заголовки рядків, описуються у першій колонці таблиці і називаються "боковином" таблиці. Обидва типи заголовків можуть мати підзаголовки.

Під час перенесення таблиці на інший аркуш слово "Таблиця" і її номер, а також назву вміщують тільки один раз над її першою частиною. Якщо

таблиця розміщується на двох сторінках, то на другій сторінці у верхньому правому куті безпосередньо над таблицею пишуть слова "Закінчення табл." і вказують номер таблиці, наприклад: "Закінчення табл. 1.2". Крім того, на першій сторінці під "шапкою" таблиці вміщують рядок з порядковими номерами стовпців, а на інших сторінках такий рядок вміщують замість "шапки". Якщо таблиця розміщується на трьох і більше сторінках, то слова "Закінчення табл." пишуть тільки над останньою частиною таблиці, на попередніх сторінках з таблицею вказують "Продовження табл. ".

Таблицю подають після першого згадування про неї в тексті або, якщо це неможливо, на наступній сторінці роботи. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті.

У текст звіту з практики можуть включатись рисунки, які ілюструють окремі її положення або унаочнюють певні дані (наприклад, це можуть бути діаграми, графіки, схеми тощо). Фотографії, географічні карти, зображення сайтів та інші матеріали можуть бути розміщені лише у додатках.

Рисунки слід розміщувати по центру сторінки без абзацних відступів. Номер та назву ілюстрації розміщують з абзацного відступу, не виділяючи їх напівжирним шрифтом. Перед та після ілюстрації, а також після її назви потрібно робити відступ у одну строку з полуторним інтервалом. Важливо, щоб стиль оформлення назв усіх ілюстрацій у роботі був однаковим (рис. 3.3).

Кожен рисунок повинен мати підпис, який містить номер та назву. Він розміщується в окремому рядку відразу після рисунку і записуються у форматі "Рис. Х.У. назва", де Х – номер розділу (дodatка), У – номер рисунку в межах розділу (дodatка). Підпис не може відриватись від самого рисунку (розміщуватись на іншій сторінці).

Кожен використаний в роботі фактичний матеріал (фрагмент тексту документа, числові дані, цитата, відомості про маловідомий факт тощо) повинен супроводжуватись посиланням на джерело, з якого цей матеріал було взято. Посилання є порядковим номером джерела у списку використаних джерел, який розміщується у квадратних дужках. Якщо посилання здійснюється на друковане джерело, у посиланні також зазначаються номери сторінок, на яких безпосередньо розміщений матеріал (наприклад, певні дані або цитата). Якщо посилання здійснюється відразу на декілька джерел, вони відділяються одне від одного крапкою з комою.

```

graph TD
    A[Фактори впливу на інноваційну діяльність на рівні держави, галузі та підприємства] --> B[політико-правові]
    A --> C[економіко-технологічні]
    A --> D[соціально-психологічні]
    A --> E[інформаційні]
    B --- C
    C --- D
    D --- E
  
```

Рис. 1.3- Фактори, що впливають на інноваційну діяльність

Рис. 3.3. Оформлення рисунків

Інноваційна діяльність – це діяльність в межах інноваційного процесу, яка перетворює наукові та економічні знання за допомогою використання комплексу методів та процедур у інновації [15, с. 12].

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Якщо у роботі використовується інформація з Інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайта, а і назву статті або документа, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, Інтернет-джерела не виокремлюються та розміщуються в алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу.

- автор;
- назва;
- відповідальні особи;
- відомості про джерело.

Автор – це особа, яка є автором даного інформаційного матеріалу.

Якщо авторів декілька, зазначається лише перший. Формат опису: "прізвище ініціали" (наприклад, Горошко О. В.). Якщо автор відсутній, то ця складова пропускається.

Назва – зазначається ідентично до оригіналу.

Для окремих самотійних джерел після його назви зазначається його тип: підручник, монографія, навчальний посібник тощо (в цьому випадку між назвою та типом ставиться двокрапка).

Спочатку подаються джерела українською та російською мовою (російськомовні джерела окремо не виділяються), а потім – іншомовні джерела. Нумерація джерел у списку – наскрізна.

Додатки повинні починатися з титульного аркуша, на якому великими літерами у центрі аркуша надруковано слово "ДОДАТКИ". Кожний додаток також повинен починатися з титульного аркуша, на якому симетрично до сторінки наведена назва додатка, надрукована малими літерами. Наприклад: "ДОДАТОК А". З іншого рядка – його назва, наприклад: "Фінансова звітність підприємства". Слова "ДОДАТКИ", "ДОДАТОК", номер додатка та його назву в лапки не беруть.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Г', Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад: "Додаток А", "Додаток Б" тощо.

Ілюстрації, таблиці та формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: "рис. Д.2" – другий рисунок додатка Д; (А.1) – перша формула додатка А. В іншому на ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, поширюються загальні вимоги щодо оформлення.

Документи, заповнені з обох боків аркуша, рахуються як дві сторінки, але номер ставиться лише на першій з них.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Нумери сторінок починають проставляти з другої сторінки вступу у правому верхньому куті без крапки в кінці до останньої сторінки додатків включно.

4. Рекомендована література

4.1. Основна

1. Антошкіна Л. І. Методологія наукових досліджень : підручник / Л. І. Антошкіна, Д. М. Стеченко. – Київ : Знання. 2015. – 311 с.
2. Бірта О. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / О. Г. Бірта. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 142 с.
3. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посіб. / за ред. А. А. Мазаракі. – [2-ге вид., допов.]. – Київ : КНТЕУ, 2011. – 296 с.
4. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / О. В. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2009. – 206 с.
5. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация научно-исследовательской деятельности : учеб. пособ. / А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – [2-е изд.]. – Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2008. – 280 с.

4.2. Додаткова

6. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень : навч. посіб. / А. В. Демківський, П. І Безус. – Київ : Академія муніципального управління, 2012. – 276 с.
7. Джурик Н. Р. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / Н. Р. Джурик, І. М. Мельник. – Львів : Вид Львівської комерційної академії, 2010. – 169 с.
8. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження : навч. посіб. / О. В. Клименюк. – Київ : Міленіум, 2005. – 186 с.
9. Маригодов В. К. Теория и практика научных исследований : монография / В. К. Маригодов, Г. А. Тихонов. – Севастополь : Рибэст, 2009. – 247 с.
10. Методологія та організація наукових досліджень (в екології) : підручник / [М. О. Клименко, В. Г. Петрук, В. Б. Мокин та ін.]. – Херсон : Олді-плюс, 2012. – 474 с.
11. Нащекина О. Н. Методология научных исследований : учеб. пособ. / О. Н. Нащекина, И. В. Тимошенко. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2011. – 304 с.

12. Основні методи наукових досліджень : монографія / [М. М. Касьян, С. В. Подкопаєв, С. М. Александров та ін.] ; під заг. ред. М. М. Касьяна та С. В. Подкопаєва. – Донецьк : Вид. "Ноулідж", 2010. – 198 с.

13. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання : навч. посіб. / О. М. Рубанець. – Суми : Університетська книга, 2014. – 229 с.

14. Тарелкін Ю. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / Ю. П. Тарелкін, В. О. Цикін. – Суми : Вид. СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 196 с.

4.3. Інформаційні ресурси

15. Кислий В. М. Методологія та організація наукових досліджень : конспект лекцій для студ. спец. 8.050201 "Менеджмент організацій" усіх форм навчання / В. М. Кислий. – Суми : СумДУ, 2009. – 111 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/2601>.

16. Методологія соціально-економічного пізнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ubooks.com.ua/books/00026/inx4.php>.

17. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/nbuv.gov.ua>.

18. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/nplu.kiev.ua>.

19. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів та ад'юнктів [Електронний ресурс] / за ред. А. Є. Конверського. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с. – Режим доступу : <http://padaread.com/?book=84978&pg=2>

20. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання : навч. посіб. [Електронний ресурс] / В. В. Сергієнко. – Кременчук : Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с. – Режим доступу : <http://ukrdoc.com.ua/text/58286/index-1.html>.

21. Український інститут науково-технічної та економічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/uiniei.kiev.ua>.

22. Щерба С. П. Філософія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Електронний ресурс] / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада ; за заг. ред. С. П. Щерби. – Київ : МАУП, 2004. – 216 с. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/774/1/>.

Додатки

Додаток А

Зразок титульного аркуша звіту

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

**ЗВІТ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ПРАКТИКИ**

Студента(ки) магістратури
спеціальності

(прізвище, ім'я, по батькові)

Термін практики з _____ до _____ 20__ р.

База практики _____

Науковий керівник практики від кафедри

(науковий ступінь, вчене звання керівника)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Харків 20__ р.

Вимоги до оформлення бібліографії**Вивчення літературних джерел. Методи добору фактичних матеріалів і огляду літератури.**

Ознайомлення з опублікованими за обраним напрямом досліджень науковими працями починається відразу після розроблення ідеї, тобто задуму наукового дослідження, який знаходить своє відображення в темі й робочому плані роботи.

Необхідно переглянути всі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою магістерського дослідження. До них належать матеріали, надруковані в різних вітчизняних і зарубіжних виданнях, надруковані документи (звіти про науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, дисертації, депоновані рукописи, матеріали зарубіжних фірм), офіційні матеріали.

Стан вивченості теми доцільно аналізувати з інформаційних видань, метою випуску яких є оперативна інформація як про самі публікації, так і найсуттєвіші моменти їхнього змісту. Нині випуском інформаційних видань займаються Український інститут науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ), Книжкова палата України, центральні наукові бібліотеки, Інститут реєстрації інформації НАН України (електронна газета "Все всім", реферативний журнал "Джерело"), служби науково-технічної інформації міністерств і відомств, деяких наукових установ.

Найважливіші книги та статті необхідно обов'язково прочитати в оригіналі. Вивчаючи літературне джерело, слід відразу зробити його повний бібліографічний опис. Зазвичай використовується не вся інформація, що міститься в певному джерелі, а тільки та, яка безпосередньо стосується теми роботи і тому найбільш цінна й корисна. Таким чином, критерієм оцінювання вивченого є можливість його практичного використання в майбутній кваліфікаційній роботі магістра.

Вивчаючи літературні джерела, треба стежити за оформленням виписок, щоб надалі ними було легко користуватися. Працюючи над якимось питанням або розділом, треба постійно бачити його зв'язок із проблемою в цілому, а розроблюючи широку проблему – вміти розділяти її на частини, кожен з яких продумувати в деталях. Можливо, частина отриманих даних виявиться непотрібною; дуже рідко вони використовуються повністю. Тому необхідні ретельний відбір і їх оцінювання. Відбір наукових фактів – це не механічний, а творчий процес, який потребує цілеспрямованої праці. Треба добирати не будь-які, а тільки наукові факти. Поняття "науковий факт" є значно ширшим і багатограннішим, ніж поняття "факт", що застосовується у повсякденному житті. Коли говорять про наукові факти, то розуміють їх

як складові елементи основи наукового знання, відображення об'єктивних властивостей речей і процесів. На підставі наукових фактів визначаються закономірності явищ, будуються теорії та виводяться закони.

Наукові факти характеризуються такими властивостями, як новизна, точність, об'єктивність і достовірність.

Новизна наукового факту свідчить про принципово новий, не відомий до цього часу предмет, явище або процес. Це не обов'язково наукове відкриття, але нове знання про те, чого досі не знали.

Точність наукового факту визначається об'єктивними методами і характеризує сукупність найсуттєвіших прикмет предметів, явищ, подій, їхніх кількісних та якісних визначень.

Під час добору фактів необхідно бути науково об'єктивним. Не можна відкидати факти тільки тому, що їх важко пояснити або знайти їм практичне застосування. Сутність нового в науці не завжди чітко видно самому досліднику. Нові наукові факти, часом досить значні, саме через те, що їхнє значення недостатньо розкрито, можуть надовго залишатися в резерві науки і не використовуватися на практиці.

Достовірність наукового факту базується на його безумовному реальному існуванні, яке підтверджується під час побудови аналогічних ситуацій. Якщо такого підтвердження немає, то немає і достовірності наукового факту. Достовірність наукових фактів значною мірою залежить від достовірності першоджерел, від їхнього цільового призначення і характеру їхньої інформації. Очевидно, що **офіційне видання**, опубліковане від імені державних або громадських організацій, установ і відомств, містить матеріали, точність яких викликає найменше сумнівів.

Монографія — наукове видання, яке містить повне і всебічне дослідження якоїсь проблеми або теми; науковий збірник матеріалів авторитетної наукової конференції; науковий збірник дослідницьких матеріалів установ, навчальних закладів або наукових товариств із найважливіших наукових і науково-практичних проблем — всі ці видання мають принципове наукове значення і практичну цінність. У своїй основі вони безумовно належать до достовірних джерел. Практично абсолютну достовірність мають **описи винаходів**.

Серед джерел інформації чільне місце посідають **наукові статті**. Теоретичні статті в галузі гуманітарних наук значно більше, ніж стаття технічна, насичені роздумами, порівняннями, словесними доведеннями. Достовірність її змісту перебуває залежно від достовірності вихідної інформації, використаної авторами. Проте тут важливого значення набуває позиція

автора, його світогляд, з огляду на які стаття поряд з об'єктивними науковими даними може містити неправильні трактування, помилкові положення, різного роду неточності. Тому слід розібратися в цьому і точно оцінити зміст статті, встановити істинність тверджень її автора і дати їм відповідну оцінку.

Самостійне значення має **інформаційна стаття** в будь-якій науковій галузі. Така стаття звичайно оперативна й актуальна, вона містить стислий, конкретний виклад певних фактів, повідомлення про якусь подію, явище. Подібно статтям, різний ступінь достовірності мають також **доповіді**, оголошені на наукових конференціях, симпозіумах. Деякі з них можуть містити обґрунтовані, доведені, апробовані відомості, інші – питання постановочного характеру, пропозиції тощо.

Про достовірність вихідної інформації свідчить не тільки характер першоджерела, а й науковий, професійний авторитет його автора, належність автора до тієї чи іншої наукової школи. У всіх випадках слід добирати тільки останні дані, найавторитетніші джерела, точно зазначати, звідки взяті матеріали.

Особливою формою фактичного матеріалу є цитати. Цитати використовуються для того, щоб без перекручень передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів під час зіставлення різних точок зору та ін. Вони слугують необхідною опорою магістрові в процесі аналізу й синтезу інформації. Відштовхуючись від їхнього змісту, можна створити систему переконливих доказів, необхідних для об'єктивної характеристики явища, яке вивчається. Цитати можуть використовуватися і для підкріплення окремих тверджень самого здобувача кваліфікаційного рівня магістра. У всіх випадках кількість використаних цитат повинна бути оптимальною, тобто визначатися потребами розроблення теми наукової роботи. Від її автора вимагається встановити, чи доцільним є застосування цитат у контексті, чи нема в них перекручень сенсу аналізованих джерел. Причини перекручень можуть бути різними. В одних випадках із першоджерела можуть бути взяті слова, які не визначають основної суті поглядів його автора. В інших – цитати обмежуються словами, які містять лише частину думки, наприклад, ту, що більше відповідає інтересам автора. Іноді в цитаті викладається точка зору не на той предмет, що розглядається в даному контексті. Можливі й інші неточності у процесі цитування.

Найчастіше цитати та інші запозичені матеріали застосовують під час написання огляду літератури – одного з важливих етапів підготовки наукової роботи магістром.

Основними завданнями огляду літератури є:

- ознайомлення з матеріалами за обраною темою дослідження, їхня класифікація, відбір найцікавіших досліджень, основних фундаментальних праць, найсуттєвіших результатів; треба вивчати літературу не тільки з "вузької" теми, а й за близькими до неї темами;
- виявлення напрямів досліджень, які викликають найбільшу цікавість, ще недостатньо досліджені і могли б стати темою кваліфікаційної роботи магістра;
- формулювання напрямів наукового пошуку в магістерській роботі, характеристика методу й основних розділів теоретичної та експериментальної частин дослідження; і на завершення огляду – перша редакція орієнтовного плану роботи;
- отримання вихідного матеріалу для написання частини магістерської роботи, складання анотованого покажчика статей і книг за обраною темою.

Рекомендується такий **типовий план щодо пошуку та огляду літератури:**

- загальна характеристика галузі досліджень, значення останньої в науці і промисловості, актуальність завдань, які стоять перед даною галуззю;
- класифікація основних напрямів досліджень у даній галузі; визначення напрямів, практично використовуваних, і таких, які перебувають у стадії розроблення, відображення різних точок зору на розв'язання проблеми;
- детальний виклад результатів досліджень за кожним розділом класифікації; для теоретичного дослідження – опис використаної методики, застосованого математичного апарату; для експериментальної роботи – найважливіші схеми, їхнє дослідження й основні результати; критичний аналіз цих матеріалів із пропозиціями та зауваженнями;
- у кінці кожного розділу – висновки, підсумки досліджень і перелік основних нерозв'язаних проблем;

на завершення огляду – формулювання основних напрямів досліджень, їхня актуальність і кінцева мета; орієнтовний план роботи із зазначенням запропонованої методики теоретичних та експериментальних робіт. Існує два критерії самоперевірки правильності написання огляду: огляд пишеться не за авторами, а за завданнями досліджень; огляд тоді написаний правильно, коли його можна публікувати як самостійну статтю.

Оформлення бібліографічного опису варто подати у звіті в табличному вигляді (табл. Б.1).

Зразок оформлення бібліографічного опису джерел

№ п/п	Автор, назва, видавник, місто видання, рік видання, загальна кількість сторінок	Короткий зміст відібраного матеріалу, який використовуватиметься в роботі (сторінки за кожною позицією)	Відібрані цитати (характеристика та сторінки за кожною позицією), на які будуть посилання	Дискусійні моменти джерела (характеристика та сторінки за кожною позицією)	Зауваження (для якого розділу, вирішення якого завдання роботи відібраний матеріал)
1.	Бутенко Н. В. Основи маркетингу : навч. посіб. / Н. В. Бутенко. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2004. – 140 с.	1. Характеристика основних підходів до визначення поняття "маркетинг" (с. 7–8)	"Дослівно термін "маркетинг" перекладається з англійської як ринкотворення, ринкова діяльність, орієнтація на ринок" (с. 7)	С. 58 – класифікація цін (відображені тільки 4 ознаки) – в роботі порівняти з іншими працями з маркетингу та подати узагальнену класифікацію цін (завдання 1.2. магістерської роботи)	С. 7 – 13 – сучасна концепція маркетингу (розділ 1 роботи – виконання завдання 1.1 – визначення сутності та характеристика основних підходів до маркетингу)
		2. Характеристика основних етапів проведення маркетингових досліджень (с. 18–22)	Рис. 2.2. Процес маркетингового дослідження (с. 18)		С. 58–64 – маркетингова цінова політика підприємства (розділ 2 роботи – виконання завдання 2.2 – методика формування цін) С. 93–102 – стратегічне маркетингове планування (розділ 3 роботи – виконання завдання 3.3 – формування основних напрямів розроблення стратегічного плану маркетингу підприємства)

Позицією визначено відібраний автором магістерської роботи матеріал, який за логікою викладення є цілісним уявленням про певне явище або процес і, який буде використаний під час написання роботи.

Слід звернути увагу, що літературне джерело може мати одну або декілька позицій, які пов'язані з завданнями дослідження.

Огляд літератури за темою демонструє ґрунтовне ознайомлення зі спеціальною літературою, його вміння систематизувати джерела, критично їх розглядати, виділяти суттєве, оцінювати зроблене раніше іншими дослідниками, визначати головне в сучасному стані вивчення теми. Матеріали такого огляду треба систематизувати в певному логічному зв'язку і послідовності. Тому перелік праць та їхній критичний розгляд не обов'язково подавати у хронологічному порядку. Якщо до обраної теми є дуже багато інформаційних джерел, то оглядові літератури може бути присвячений окремий розділ (зазвичай перший) основної частини дисертації. Слід пам'ятати, що оскільки магістерська робота розкриває відносно вузьку тему, то огляд праць попередників роблять тільки з питань обраної теми, а не за проблемою в цілому. В огляді називають і критично оцінюють публікації, що мають пряме і безпосереднє відношення до теми. Зайвим є виклад усього, що стало відомим з прочитаного, і того, що має побічний стосунок до його праці.

Усі відібрані джерела формуватимуть у подальшому **бібліографічний список**. Разом з тим недоцільно роботи детальний опис усіх відібраних джерел бібліографії. Слід проглянути і відібрати тільки ту літературу, використання якої дозволить розкрити обрану тему дослідження, а опис джерел доцільно подавати тільки за тими з них, які відібрані для використання в роботі. Бібліографічний список використаної літератури прийнято вміщувати після загальних висновків роботи – як одну із суттєвих частин кваліфікаційної роботи магістра, що відтворює самостійну творчу роботу магістранта у багатогранному інформаційному полі.

Студент зобов'язаний посилатися на джерела, з яких у роботі використано матеріали, окремі результати, ідеї чи висновки для розробки власних проблем, завдань, питань. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність цитування певних наукових робіт, повідомляють необхідну інформацію про них, допомагають з'ясувати їх зміст, мову тексту та обсяг. Посилатися слід на останні видання творів. Більш ранні видання можна зазначати лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, не включений до останнього видання.

Не варто включати до бібліографічного списку праці, на які немає посилання в тексті роботи і вони фактично не були використані, а також енциклопедії, довідники, науково-популярні книжки, газети.

Оформлення бібліографічного списку використаних джерел.

Бібліографічний апарат у роботі – це ключ до використаних автором джерел. Крім того, він певною мірою відбиває наукову етику й культуру наукової праці. Саме з нього можна зробити висновок про ступінь ознайомлення магістра з наявною літературою за досліджуваною проблемою. Бібліографічний апарат складається зі списку використаних джерел і посилань, які оформлюються відповідно до чинних стандартів.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті за їхньою наскрізною нумерацією (найзручніший для користування і рекомендований під час написання роботи);
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків,
- у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць (табл. Б.2).

Таблиця Б.2

Приклади оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Великий В. Гомілії / В. Великий ; [пер. з давньогрецк. Л. Звонська]. – Львів : Свічадо, 2006. – 307 с. – (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV–V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Д. Г. Коренівський. – Київ : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Н. Д. Матюх. – Київ : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. – 311 с. – (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / В. Шкляр. – Львів : Кальварія, 2005. – 196, [1] с. – (Першотвір)

1	2
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Б. Матяш, Ю. О. Мушка. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. – Київ : Прецедент, 2006. – 93 с. – (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підручник для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Р. Л. Акофф, Д. Магидсон, Г. Д. Эддисон ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [В. В. Вітвіцький, М. Ф. Кисляченко, І. В. Лобастов, А. А. Нечипорук]. – Київ : НДІ "Укراгропромпродуктивність", 2006. – 106 с. – (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підручник для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – Київ : Вища освіта, 2006. – 478, [1] с. – (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> Психология менеджмента / [П. К. Власов, А. В. Липницкий, И. М. Луцхина и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Харьков : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. – Київ : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с. – (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13)
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. – Київ : Грані-Т, 2007. – 119 с. – (Грані світу). Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. – Київ : Грамота, 2007. – 638, [1] с. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX – початку XX століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. – Київ : Грані-Т, 2007. – 190, [1] с. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб. наук. праць / наук. ред. В. Каліущенко та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – 310 с.

1	2
Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941 – 1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. – Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. – (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки – 2007. – 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. И. В. Ковалева, Е. Ю. Рубцова ; ред. В. Л. Иванов]. – Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005. – (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. – 2005. – 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. – Одесса : Астропринт, 2006. – (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. – Харьков : Право, 2002. –Т. 4: Косвенные налоги. – 2007. – 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. – Житомир : Полісся, 2006. – (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: П. Т. Тронько (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: І. М. Синявська (голова) та ін.]. – 2006. – 721, [2] с. 6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – Київ : НТУУ "КПІ", 2006. – 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11–13 жовт. 2000 р.) / Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. – Київ : ІСОА, 2002. – 147 с. 3. Матеріали IX з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. – Київ : Асоц. укр. банків, 2000. – 117 с. – (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6 – 9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. ред. В. Т. Трощенко. – Київ : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. – С. 559–956, XIII, [2] с. – (Ресурс 2000). 5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. – Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. – 215 с. 6. Ризикологія в економіці та підприємництві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. – Київ : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

1	2
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Б. А. Шиляев, В. Н. Воеводин. – Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. – 19 с. – (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). 2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / М. І. Панасюк, А. Д. Скорбун, Б. М. Сплошной. – Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. – 7, [1] с. – (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1)
Депоновані наукові праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – Москва, 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – Москва, 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 3. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. В. Л. Ципін]. – Харків : Халімон, 2006. – 175, [1] с. 4. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – Київ : Європ. ун-т, 2007. – 57 с. 5. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. – Київ : Карпенко, 2007. – 219 с. 6. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид. – Київ : К.І.С., 2006. – 138 с.
Атласи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – Київ : Варта, 2006. – 217, [1] с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Х. Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. – Харків : Ранок, 2005. – 96 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 грудня 2005 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – Київ : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи)

1	2
	3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. – Офіц. вид. – Київ : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. – VI, 74 с. – (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція)
Стандарти	<p>1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. – [Чинний від 2006-01-01]. – Київ : Держспоживстандарт України 2006. – IV, 231 с. – (Національний стандарт України).</p> <p>2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Національні стандарти України).</p> <p>3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. – [Чинний від 2007-01-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – IV, 18 с. – (Національний стандарт України)</p>
Каталоги	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. И. В. Ковалева, В. А. Павлюкова ; ред. В. Л. Иванов]. – Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006. – (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. – 2007. – 264 с. – Т. 6. – 2007. – 277 с.</p> <p>2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с.</p> <p>3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. – [Суми : Унів. кн., 2003]. – 11 с.</p> <p>4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / И. П. Горницкая, Л. П. Ткачук. – Донецк : Лебедь, 2005. – 228 с</p>
Бібліографічні показники	<p>1. Куц О. С. Бібліографічний показник та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с.</p> <p>2. Систематизований показник матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997 – 2005 роки / [уклад. Б. О. Кириш, О. С. Потлань]. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 11 с. – (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2)</p>
Дисертації	1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / П. П. Петров. – Київ, 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 "Технологія машинобудування" / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20, [1] с.

1	2
	2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 "Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. Технології" / Нгуен Ші Данг. – Київ, 2007. – 20 с.
Авторські свідоцтва	1. А. с. 1007970 СССР, МКИ ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12
Патенти	1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК ⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / В. И. Чугаева; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. институт связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.)
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15–18, 35–38.</p> <p>2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Т. Гранчак, В. Горовий // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 14–17.</p> <p>3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов – основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007. – № 1. – С. 39–61.</p> <p>4. Ма Шуін Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуін // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 5. – С. 12–14.</p> <p>5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25–29.</p> <p>6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. – 2007. – Т. 2, № 2. – С. 13–20.</p> <p>7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нарис з новітнього укр. письменства) : статті / М. Зеров. – Дрогобич, 2007. – С. 245–291.</p> <p>8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3–5 окт. 2007 г. : тезисы докл. – Харьков, 2007. – С. 33.</p> <p>9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ – початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. – Х., 2007. – Розд. 3. – С. 137–202.</p>

1	2
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з контейнера. 2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – Київ : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрана. 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. "Крим-2003") [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журналу : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов'язкові чи обов'язкові та факультативні елементи. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять у будь-якому описі.

3. Проміжки між знаками та елементами опису є обов'язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

Вимоги до структури, змісту та оформлення наукових статей і доповідей за результатами досліджень магістра

Для майбутнього вченого важливо оволодіти технікою написання статей і підготовки доповідей на конференціях не тільки з точки зору задоволення вимог щодо кількості та рівня публікацій, а й з позицій сприйняття їх слухачами та читачами. Це зобов'язує до певної логіки побудови доповіді чи статті, високої вимогливості до їхніх форми, стилю й мови.

Методика підготовки наукової статті

Опублікувати статтю – це означає зробити матеріал надбанням фахівців для використання в їхній роботі. Отже, треба писати просто і зрозуміло. Слід уникати як передчасних публікацій, так і зволікання з публікаціями.

Для статті обсягом сім–вісім сторінок план, як правило, має бути таким:

- *вступ* – постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями (5–10 рядків);

- *останні дослідження і публікації*, на які спирається автор, виокремлення невирішених питань загальної проблеми, якій присвячується дана стаття (зазвичай ця частина статті складає близько 1/3 сторінки). Її можна назвати "вихідні передумови";

- *формулювання цілей статті* (постановка завдання). Цей розділ особливо важливий, бо з нього читач визначає корисність для себе даної статті. Мета статті впливає з постановки загальної проблеми і огляду раніше виконаних досліджень, тобто має на меті ліквідувати якісь "білі плями" у загальній проблемі (обсяг цієї частини 5–10 рядків);

- *виклад власне матеріалу дослідження* (5–6 сторінок машинописного тексту через два інтервали). Невеликий обсяг вимагає виділення головного у матеріалах дослідження. Іноді можна обмежитися тільки формулюванням мети досліджень, коротким згадуванням про метод розв'язання завдання і викладом отриманих результатів. Якщо на обсяг статті немає суворих обмежень, то доцільно описати методику дослідження повніше;

- на закінчення наводяться *висновки* з даного дослідження і коротко подаються перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Згідно з вимогами до наукових статей ВАК України (постанова ВАК України № 7-05/1 від 15.01.2003 р.):(п. 3) Редакційним колегіям організувати належне рецензування та ретельний відбір статей до друку. Зобов'язати їх приймати до друку у виданнях, що виходитимуть у 2003

році та у подальші роки, лише наукові статті, які мають такі необхідні елементи:

- 1) постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- 2) аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- 3) формулювання цілей статті (постановка завдання);
- 4) виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Під час підготовки статті варто також ознайомитися з статтею Ю. М. Бажала, що надрукована в Бюлетні ВАК № 4 за 2003 р., та в якій відзначені такі необхідні змістовні вимоги до статей:

- 1) необхідність більшої кількості посилань в тексті статей;
- 2) необхідність посилань у тексті статей на публікації іноземних авторів;
- 3) необхідність та доцільність посилань у тексті статей на останні (за часом) публікації;
- 4) переваги посилань у тексті статей на періодичні видання перед посиланнями на монографії та підручники;
- 5) необхідність ідентифікації новизни й особистого внеску автора.

Крім того, варто мати на увазі, що публікації повинні відображати результати дослідження магістерської роботи.

Методика підготовки доповіді на науковій конференції

План доповіді – аналогічний плану статті. Проте специфіка усного мовлення викликає суттєві зміни у формі та змісті. Під час написання доповіді треба врахувати, що значна частина матеріалу викладена на плакатах (слайдах). На плакатах зазвичай подають: математичні постановки, метод розв'язання, алгоритми, структуру системи, схему експерименту, виявлені залежності в табличній або графічній формі тощо

Тому в доповіді викладають коментарі (але не повторення!) до ілюстративного матеріалу. Це дає змогу на 20–30 % скоротити її.

Слід також мати на увазі, що за 10 хвилин людина може прочитати матеріал, розміщений на чотирьох сторінках машинописного тексту (через

два інтервали), тому обсяг доповіді зазвичай є меншим від обсягу статті. Крім того, доповідач повинен реагувати на попередні виступи за темою його доповіді. Полемічний характер доповіді викликає інтерес слухачів і підвищує їхню активність.

Вимоги до структури та оформлення матеріалу

Підготовлена стаття повинна готуватися з дотриманням таких основних правил та відповідати таким вимогам:

відомості про автора (авторів): ім'я, по батькові, прізвище, вчене звання, вчений ступінь, посада і місце роботи – все це мовою оригіналу та англійською мовою. Після прізвища вказувати вчений ступінь (якщо він є) або посаду – в разі його відсутності. Між ініціалами і прізвищем ставити нерозривний пробіл;

індекс УДК,

назва статті мовою оригіналу та англійською мовою. Назва статті має бути короткою (5–9 слів), адекватно відображати її зміст, відповідати сутності досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: "Дослідження питання...", "Деякі питання...", "Проблеми...", "Шляхи...", в яких не відображено достатньою мірою сутність проблеми;

коротка анотація (2–4 речення) мовою оригіналу та англійською мовою. Анотації (українською та англійською) слід набирати курсивом 8 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: "Досліджено...", "Розглянуто...", "Установлено..." (наприклад, "Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати для естераз...");

стаття має містити такі необхідні елементи: постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, що розглядається; визначення окремих питань, що не вирішені в обраній для дослідження проблемі; формулювання цілей статті; виклад основного матеріалу статті з обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження; внутрішню структуру – розділи з назвами або виділені;

не використовувати стильових розміток;

посилання на ту чи іншу роботу повинні позначатися в тексті в дужках за порядковим номером цієї роботи в списку. Посилання в тексті подавати

тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1; 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке "с"), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, с. 5; 8, с. 10–11]. Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А. П. Вступ до мовознавства. – К., 2000. – С. 54);

посилання на джерела статистичних даних обов'язкові;

посилання на публікації дослідників, праці яких цитуються чи використовуються для обґрунтування власних висновків обов'язкові;

посилання на підручники, навчальні посібники, газети і ненаукові журнали некоректні;

посилання на власні публікації допускаються тільки у випадку крайньої необхідності;

у тексті статті наводити тільки останні новітні наукові дані, а не застарілі;

усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати українською мовою й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку;

не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті;

на всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підписаними підписами, а таблиці повинні мати заголовки;

написи на рисунки виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення;

формули чіткі, із загальноприйнятим використанням символів; формули у статтях по всьому тексту набирати лише водному із формульних редакторів – Eq. 3.0 чи Math type 5, шрифт TIMES, 10 кегль;

автори мають дотримуватись правильної галузевої термінології (див. Держстандарт);

терміни по всій роботі мають бути уніфікованими;

між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл;

скорочення грошових, метричних, часових одиниць (грн, мл, км, год тощо), а також скорочення млн, млрд писати без крапки;

якщо в тесті є аббревіатура, то подавати її в дужках під час першого згадування;

обсяг статті – 12–24 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків);
шрифти найпоширенішого типу, текстовий шрифт та шрифт формул повинні бути різними;

таблиці компактні, з назвою та нумерацією;

якісні ілюстративні матеріали з назвою та нумерацією;

матеріали мають бути надані роздрукованими на папері та в електронному вигляді;

список літератури оформляти в алфавітному порядку;

номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу;

у вихідних даних джерела вказати назву видавництва та кількість сторінок;

у списку літератури прізвища подавати курсивом, а ініціали ставити після прізвища;

якщо в джерелах більше чотирьох авторів, то зазначати лише три перші, наприклад: Іваненко М. С., Петренко П. Т., Сидорова О. Р. та ін.

у джерелах, які подаються за назвою, вказувати, за чиєю редакцією їх видано, наприклад: Зоологія : підручник / за ред. І. В. Осауленка (у цьому разі ініціали ставити перед прізвищем і не курсивити);

в кінці після списку літератури до статті подати ключові слова (до 10);

до статті слід додати рецензію на подану наукову статтю (внутрішня рецензія, що виконується магістром-одногрупником);

до статті слід додати рецензію та рекомендацію до друку від наукового керівника магістерської роботи;

обов'язковий список використаних джерел у кінці статті за абеткою (не менше десяти джерел);

автор повинен уважно вчитати свою статтю після набору та поставити свій підпис.

Кількість помилок на сторінку після вичитування тексту не повинна перевищувати п'яти. Особливо це стосується текстів, перекладених за допомогою програм автоматичного перекладу, тому що в цьому разі виникає багато помилок і непорозумінь. Статті, в яких кількість помилок перевищуватиме встановлену вище норму, не зараховуватимуться.

Оформлення статті повинно відповідати вимогам відповідного видання. Кожен науковий журнал висуває свої особливі вимоги. Тому під час підготовки статті до друку слід уважно прочитати вимоги до статей, які зазвичай містяться у відповідному виданні в кінці. Разом з тим, стаття у звіт з практики має бути виконана й оформлена згідно з вимогами.

УДК 407 30 15 79

В. В. Козюк

НОВА МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА АРХІТЕКТУРА: ДЕФІНІЦІЙНІ КОНТУРИ ТА АСПЕКТИ МОНЕТАРНОГО АНАЛІЗУ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті визначаються відмінності між дефініціями "міжнародна валютна система" і "міжнародна фінансова архітектура" та виявляються елементи, що їх об'єднують. Розглядаються функціональні складові нової міжнародної фінансової архітектури з позиції монетарного аналізу глобалізаційних процесів.

Рис. 4, табл. 1, літ. 25.

Ключові слова: глобалізація, фінансова архітектура, міжнародна фінансова архітектура.

Постановка проблеми. Успішне ведення бізнесу

Аналіз останніх досліджень та невирішені частини загальної проблеми. Так, аналіз процесів становлення нової міжнародної фінансової архітектури достатньо глибоко досліджується багатьма західними економістами, наприклад, Дж. Соросом [9], Б. Ейченгріном [13], Утім застосування даного терміна вкрай обмежено, тому поза увагою залишаються монетарні проблеми функціонування глобальної економіки

Метою статті є з'ясування

Виклад основного матеріалу.

Висновки.

Література.

**NEW INTERNATIONAL FINANCIAL ARCHITECTURE: DEFINITIONAL
OUTLINES AND ASPECTS OF MONETARY ANALYSIS OF THE
GLOBALIZATION PROCESSES**

The differences between definition of "international monetary system" and "international financial architecture" are stated in the article as well as the elements that are common to both notions. The functional components of the new international financial architecture are considered from the viewpoint. of the globalization processes monetary investigation.

Key words: *globalization, financial architecture, international financial architecture.*

Загальні вимоги до формулювання предмета, об'єкта, мети та завдань та плану магістерської дипломної роботи

Формулювання теми магістерської роботи

Вибір теми є найвідповідальнішим етапом науково-дослідної практики і написання магістерської роботи, бо від нього залежить майбутня діяльність, яка вирішально обумовлює результат дослідження. Практика показує, що правильно обрати тему – означає наполовину забезпечити успішне її виконання.

Під час обрання теми **основними критеріями** мають бути:

- актуальність, новизна і перспективність;
- наявність теоретичної бази;
- можливість виконання теми в даній установі;
- зв'язок її з конкретними господарськими планами і довгостроковими програмами;
- можливість отримання від упровадження результатів дослідження економічного та соціального ефекту.

Обравши тему, магістр має усвідомити сутність пропонованої ідеї, її новизну й актуальність, теоретичну важливість і практичну доцільність. Це значно полегшує оцінювання й остаточне закріплення обраної теми. Наукова магістерська робота повинна характеризуватися елементами наукової новизни.

Говорячи про новизну ідеї (а отже, і теми), не треба забувати відоме положення, що не все нове є обов'язково прогресивним, так само, як і старе – консервативним. Наукова новизна самої роботи – це ознака, наявність якої дає авторові підстави використовувати поняття "вперше" при характеристиці отриманих ним результатів і проведення дослідження в цілому. Поняття "вперше" означає в науці факт відсутності подібних результатів до їх публікації. Уперше може проводитися дослідження на оригінальні теми, раніше не досліджувані в тій чи іншій галузі наукового знання.

Для багатьох галузей наукова новизна виявляється в наявності вперше сформульованих і змістовно обґрунтованих теоретичних положень, методичних рекомендацій, які впроваджені в практику і суттєво впливають на досягнення нових соціально-економічних результатів. Новими можуть бути тільки ті положення дослідження, що сприяють подальшому розвитку

науки або окремих її напрямів. Новизна історичних досліджень полягає у введенні до наукового обігу досі не використовуваних джерел, з'ясуванні генезису розвитку тієї чи іншої галузі знань, у розкритті закономірностей і основних шляхів розвитку певної наукової галузі.

Часом магістри висловлюють побоювання, чи не робить хтось іще дослідження за аналогічною темою або такою самою ж темою. Ці побоювання є марними, хоча природно, що актуальною темою можуть займатися в кількох установах одночасно. Досвід підказує, що не можуть двоє людей, не пов'язаних один з одним, однаково розв'язати якусь проблему. Обов'язково принцип розв'язання проблеми, зміст теоретичної частини, методика експерименту будуть різними.

Кожен магістр повинен уміти визначити новизну свого наукового результату.

Найтиповіші помилки, яких припускаються у цьому, такі:

- новизна підміняється актуальністю теми, її практичною і теоретичною значущістю;
- висновки до розділів мають характер констатації і є самоочевидними твердженнями, з якими дійсно не можна сперечатися;
- немає зв'язку між отриманими раніше й новими результатами, тобто наступності.

За місцем отриманих знань серед відомих наукових даних можна виділити три рівні новизни:

- перетворення відомих даних, докорінна їх зміна;
- розширення, доповнення відомих даних;
- уточнення, конкретизація відомих даних, поширення відомих результатів на новий клас об'єктів, систем.

Рівень перетворення характеризується принципово новими в даній галузі знаннями, які не просто доповнюють відомі положення, а є чимось самостійним. Самоперевірку цього рівня можна здійснити, поставивши собі запитання: "А що, ніхто ніколи цього завдання не виконував?" На цьому рівні суттєво важливо розрізняти два варіанти новизни: дискусійно-гіпотетичну і загальноновизнану. У першому випадку нові результати ще не досить доказові, не мають достатніх всебічних конкретизацій і нерідко натрапляють на протидію, оскільки самі факти не піддаються новаторському науковому поясненню. Тому залишається сумнів щодо справедливості таких наукових ідей.

На рівні доповнення новий результат розширює відомі теоретичні або практичні положення, додає до них нові елементи, доповнює знання в даній галузі без зміни їхньої сутності.

На рівні конкретизації новий результат уточнює відоме, конкретизує окремі положення, що стосуються поодиноких випадків. На цьому рівні відомий метод, спосіб можуть бути розвиненими і поширеними на новий клас об'єктів, систем, явищ.

Таким чином, практично будь-яка актуальна науково-дослідна тема може забезпечити виконання дисертації. Усе залежить від глибини і широти її розроблення, а отже, від самого магістра.

У минулому однією з прикмет актуальності теми була належність її до плану науково-дослідних робіт організації, або до державного плану науково-дослідних робіт. Нині ця ознака втратила свою інформативність. Оцінюючи актуальність обраної теми, не можна ставити її в залежність від політичної ситуації в країні або світі. Справжня наука не терпить кон'юнктурних підходів. Політизація тут у недалекому минулому призводила часом до звуження спектра напрямів наукового пошуку, вилученню з нього напрямів, які не користувалися з якихось міркувань підтримкою правлячої партії, що було причиною необ'єктивності наукових розроблень.

Даючи оцінку **практичній значущості** обраної теми, слід знати, що ця значущість залежить від характеру конкретного наукового дослідження.

Якщо робота має методологічний характер, то її практична значущість може полягати:

- у публікації основних результатів дослідження на сторінках монографій, підручників, наукових статей;
- у наявності авторських свідоцтв, актів про впровадження результатів дослідження на практиці;
- в апробації результатів дослідження на науково-практичних конференціях і симпозіумах;
- у використанні наукових розроблень у навчальному процесі закладів освіти;
- в участі у розробці державних і регіональних програм розвитку тієї чи іншої галузі народного господарства;
- у використанні результатів дослідження для підготовки нових нормативних і методичних документів.

Практична значущість магістерського дослідження методичного характеру може виявити себе: у наявності науково обґрунтованих і апробованих результатами експериментів методів і засобів удосконалення економічного або соціального розвитку країни. Сюди ж належать дослідження з наукового обґрунтування нових і розвитку діючих систем, методів і засобів того чи іншого виду діяльності.

Форми впровадження наукових результатів методичного характеру:

- пропозиції щодо вдосконалення систем соціально-економічного, політичного, юридичного та іншого регулювання;
- рекомендації стосовно вдосконалення економічного механізму, управління соціальними процесами тощо;
- нормативні та методичні документи, затверджені або рекомендовані для використання міністерствами, державними комітетами, відомствами, об'єднаннями або іншими зацікавленими організаціями.

Коли передбачається, що майбутнє дослідження забезпечуватиме наукове обґрунтування шляхів оптимізації трудових і матеріальних ресурсів або виробничих процесів, тобто носить тільки прикладний характер, то його практична значущість може виявлятися у таких формах:

- наукового обґрунтування напрямів, способів удосконалення умов і ефективності праці, основних виробничих і невиробничих фондів, матеріальних, паливно-енергетичних ресурсів та інших факторів соціальної й економічної діяльності об'єднань, відомств, організацій;
- економічного обґрунтування заходів щодо використання науково-технічних досягнень у різних галузях науки та практики;
- обґрунтування пропозицій з використання досягнень наукових розроблень у практичній діяльності підприємств і організацій
- розв'язання окремих проблемних питань у розробленні науково-дослідних тем, держбюджетних і договірних наукових робіт; використання результатів дослідження в реальних розробках проектних інститутів, проектно-конструкторських та інших організацій.

Складання плану роботи

Від самого початку роботи магістрові необхідно мати план, хоча б попередній, такий, що буде багато разів коригуватися. Досвід вказує на те, що за весь період роботи можуть бути складені плани кількох видів. Робочий план починається з розробки теми, тобто задуму наукового

дослідження. Можливо, що підґрунтям такого задуму буде лише гіпотеза, тобто припущення, викладене як на основі інтуїції (передчуття), так і на попередньо розробленій версії (тобто на повідомленні чогось з метою попереднього пояснення). Навіть така постановка справи дасть змогу систематизувати й упорядкувати всю наступну роботу.

Попередній робочий план тільки в основних рисах дає характеристику предмета дослідження, надалі такий план може і повинен уточнюватися, проте основне завдання, що стоїть перед роботою в цілому, має змінюватися якомога менше.

Робочий план має довільну форму. Як правило, це план-рубрика, що складається з переліку розташованих у колонку рубрик, об'єднаних внутрішньою логікою дослідження даної теми. Такий план використовується на перших стадіях роботи, даючи змогу ескізно представити проблему, що досліджується, в різних варіантах. На основі розроблення такого плану формуються бібліографічні списки, в процесі опрацювання літератури за яким план уточнюється.

На пізніших стадіях роботи складають план-проспект, тобто реферативне викладення розміщених у логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися увесь зібраний фактичний матеріал. Доцільність складання плану-проспекту визначається тим, що шляхом систематичного включення все нових і нових даних його можна довести до заключної структурно-фактологічної схеми роботи.

Необхідно усвідомити *черговість* і *логічну послідовність* запланованих робіт. У разі організаційної черговості завдання виконуються залежно від наявних можливостей, порядок їх виконання може змінитися за тієї умови, щоб за певний період вони всі були виконані.

Логічна послідовність диктує розкриття сутності завдання. Доки не завершений перший розділ, не можна переходити до другого. Важливо навчитися знаходити в будь-якій роботі головне, вирішальне, те, на чому треба зосередити в даний час всю увагу. Це дасть можливість знайти оптимальні розв'язки поставлених завдань.

Такий методичний підхід приводить до необхідності врахування стратегії і тактики наукового дослідження. Це означає, що дослідник визначає генеральну мету роботи, формулює центральне завдання, виявляє всі доступні резерви для виконання задуму та ідеї, обирає необхідні методи і прийоми дій, знаходить найзручніший час для виконання кожної операції.

У творчому дослідженні план завжди має динамічний, рухливий характер і не може, не повинен сковувати розвиток ідеї та задуму дослідника, зберігаючи певний чіткий і визначений науковий напрям у роботі.

З урахуванням специфіки творчого процесу до плану дослідження вносять усе, що можна заздалегідь передбачити. Звісно, в науці можливі й випадкові відкриття, але не можна будувати наукове дослідження, орієнтуючись на випадковості. Наукове дослідження не може проводитися без плану. Тільки планове дослідження дає змогу глибоко пізнавати нові об'єктивні закономірності навколишньої дійсності.

За кожним науковим результатом можна простежити повний цикл дослідження, тобто сукупність етапів, що починається в точці "повного незнання" і закінчується впровадженням "добутого" знання. Під час планування етапів досліджень доцільно одночасно продумати підготовку до друку необхідних публікацій.

Формулювання предмета та об'єкта дослідження

З метою визначення предмета та об'єкта магістерської роботи спершу проводиться аналіз теми дослідження за такими напрямками:

- на відповідність результатам;
- на відповідність паспорту спеціальності.
- на відповідність назві кафедри теми роботи.

Назва повинна містити об'єкт і предмет дослідження, завдання, що розв'язується, а іноді й галузь використання. Серед найбільш розповсюджених помилок при формулюванні назви можна вказати на те, що назви тем нерідко перенасичені штучно ускладненою термінологією, носять наукоподібний характер, сформульовані стилістично недбало, а часом не досить грамотно.

Занадто часто назви дисертацій починаються словами "Вивчення процесу...", "Дослідження деяких шляхів...", "Матеріали до вивчення...", "Деякі питання...", "До питання..." та ін. У них не віддзеркалюються достатньою мірою суть розглянутої проблеми, завершеність роботи, немає ясного визначення її мети і результатів.

Слід уникати занадто довгих назв. Часом доцільно сформулювати назву двома реченнями: у першому подати сутність роботи, у другому – об'єкт використання результатів досліджень.

Для кожної спеціальності існує так званий паспорт спеціальності, де зазначаються: формула спеціальності, напрями досліджень і галузі наук,

за якими присуджується науковий ступінь. Аналіз полягає в тому, щоб назва роботи обов'язково відповідала за змістом одному з напрямів досліджень.

Актуальність – обов'язкова вимога до будь-якої роботи. Вміння обрати тему, правильно її зрозуміти й оцінити з точки зору своєчасності й соціальної значущості характеризує наукову зрілість і професійну підготовку автора. Висвітлення актуальності – сутність проблемної ситуації. Чітко й однозначно визначити наукову проблему і таким чином сформулювати її суть буде неважко, якщо магістру вдасться показати, де пролягла межа між знанням і незнанням з предмета дослідження.

Проблему часто ототожнюють з питанням (тобто з положенням, яке також треба вирішити). Вважається, що проблема – це те ж питання, тільки важливіше і складніше. Це так і не так, оскільки специфічною рисою проблеми є те, що для її розв'язання необхідно вийти за рамки старого, вже досягнутого знання. Стосовно ж питання взагалі, то для відповіді на нього цілком вистачить старого знання, тобто для науки питання не є проблемою.

Для з'ясування стану розроблення обраної теми складається короткий огляд літератури (бібліографія), з якого можна зробити висновок, що дана тема ще не розкрита (розкрита лише частково, або не в тому аспекті) і тому вимагає подальшого розроблення. Якщо такий висновок не впливає логічно з огляду, то немає сенсу розробляти обрану тему.

Від формулювання наукової проблеми і доведення, що та частина проблеми, яка є темою майбутньої праці, ще не розроблена і не висвітлена у спеціальній літературі, логічно перейти до формулювання **мети дослідження**, а також зазначення **конкретних завдань**, які будуть вирішуватися відповідно до визначеної мети. Це зазвичай роблять у формі перерахунку (вивчити... описати... встановити... виявити... вивести залежність... та ін.). Формулювати завдання необхідно якомога ретельніше, оскільки описання їхнього розв'язання становить зміст розділів праці. Це важливо також і тому, що заголовки таких розділів народжуються саме з формулювання завдань дослідження.

Мета дослідження – це запланований результат. Результат має бути конструктивним, тобто спрямованим на вироблення суспільно корисного продукту з вищими, ніж було раніше, показниками якості або процесу її досягнення. Поставленої мети досягти треба обов'язково. Мета конкретизується у завданнях та розкривається в межах роботи у конкретних

пунктах плану (параграфах роботи). І неодмінно перевірити, чи визначене чітко досягнення мети у висновках.

Обов'язковим елементом вступу є визначення об'єкта і предмета дослідження. **Об'єкт** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. **Предмет** міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дисертанта, оскільки предмет дослідження визначає тему дисертаційної праці, яка позначається на титульному аркуші як її назва.

Об'єкт дослідження – це та частина матеріального світу, яка привернула увагу дослідника, наприклад, певні економічні чи політичні інституції, процеси, різновид діяльності тощо. Стосовно об'єкта дослідження необхідно усвідомити: об'єкт дослідження новий (Н) чи традиційний (Т). Наприклад, діяльність державного службовця, трансформаційні процеси – це нові об'єкти дослідження, а обороноздатність країни, економіка – традиційні об'єкти дослідження.

Предмет дослідження – це розглянута у роботі сторона об'єкта дослідження та його досліджувані якості і галузь використання, наприклад, певна галузь економіки, складова національної безпеки тощо. Щодо предмета дослідження, то тут також треба вирішити те саме питання: предмет дослідження є новим чи традиційним. Можливі такі комбінації новизни предмета (П) і об'єкта (О) дослідження: а) НП – НО; б) НП – ТО; в) ТП – НО; г) ТП – ТО

Для магістерських робіт випадок ТП – ТО є практично неприпустимим: або предмет, або об'єкт дослідження обов'язково має бути новим. Об'єкт дослідження, зазначений у роботі, повинен мати модель (моделі) у тексті й на плакатах.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
з проведення наукового семінару
та звіту з науково-дослідної практики
студентів освітнього ступеня "магістр" за спеціальностями
8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності",
8.03060107 "Логістика"
денної форми навчання**

Укладачі: **Ястремська** Олена Миколаївна
Колодізева Тетяна Олександрівна
Сисоєв Володимир Вікторович

Відповідальний за видання *О. М. Ястремська*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 76.

Підп. до друку 07.12.2016 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 3,25. Обл.-вид. арк. 4,06. Тираж 40 пр. Зам. № 283.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*